

1905

Дмитро Фальківський

I.

Я тільки про клаптик Полісся,
Про тиху задуму гаїв.
Про шуми осінні узлісся.
Про злидні в житті чабанів.
В минуле я думами лину,
І тоскно, і журно мені:
...Вже двадцять, як пущу покинув
...Вже двадцять, як я в чужині.
Не знаю: така може вдача,
Чи може я змалку привик,—
Як листя пожовкле побачу—
Пригадую п'ятий я рік,
Пригадую тихе Полісся,
Мов діти, замурзані дні...
І, мабуть, тому-то приніс я
З собою й мотиви сумні...
Бо в нас не уміють співати
Веселих, барвистих пісень:
Життя у похиленій хаті
Нам горе кує день-у-день.
Живемо ми нудно і сіро
В болоті, багні, у гаю...

Одне лише любим без міри—
Це волю і пущу свою.
За волю і пущу оддати
Готові усе чабани:
В обдертій, похиленій хаті
Навчились ми волю цінить,
Бо вирости ми на просторах
Безмежних болот і гаїв...
...Я тільки про клаптики горя,
Про злидні в житті чабанів...
Нехай у словах моїх жура,
Нехай мої думи сумні:

В очах поліщуцьких похмурих
Цвігуть невеселі огні...
Мотивів веселих не знають
У нас і тепер, і колись,
Бо з тихими шумами гаю
Вродилися ми і зрослись.
Мабуть, отака моя врода,
Чи може я змалку привик,—
Як плаче дощами природа.
Пригадую п'ятий я рік...
Пригадую осінь... узлісся...
І діда Ігната в човні...
Що там... в болотах... на Поліссі
Загинув за волю в борні...

II.

Такий старий дідусь Ігнат...
Кому, і як його не знати?
Було: настане лиш весна,
Він вже в човні з веслом лапатим...
А поруч його штук зо-три
Дітей сидить коло вітрила.
—Ге-ей!—гукне, й вода горить,
І човен мчиться. як на крилах.
На дні човна жаки й жаки...
Це—дідів хліб і сіль, і мило...
Дідусь Ігнат старий такий.
Що навіть вії побіліли.
Старий дідусь. Та ще в очах
Йому огонь не згас од років.
Коли кремнівка у руках—
Ціляв зайців за лвіста кроків.
Старий дідусь... Така-ж стара
Кремнівка, репана роками...
Ніколи з нас ніхто не брав,
Не дотикавсь її руками...
Бо дід казав, що "не візьму
Ніколи вдруге вже з собою",
А ми-ж любили так весну

Й човна з крилатою ходою...
Звідкіль прийшов дідусь, не знав
В селі у нас ніхто й ніколи...
Давно прийшов... Не 'дна весна
З того часу промчала полем...
Не раз болота синій лід
До Висли хвилями котило.
І жив собі в хатині дід
В такій, як сам—старій, похилій...
О, як любили діда ми...
Ех, юні дні! Ех, дні кохані!
Було: з середини зими
Казали:—скоро сніг розтане...
І цілу зиму дзвін юрби
Що-дня вливавсь до діда в хату,—
Бо що-ж було для нас робить
У дні зимові волохаті?
Про школу в нашому селі
Хіба що мріяло узлісся,—
Зате—корчма була як слід,
А в ній горілки—хоч залийся.
І пив горілку поліщук,
А діти гралися з вітрами
Під монотонний пущі гук,
Під монотонні пущі гами.
Го!.. Го!.. Розумний дід Ігнат:
Усе село його любило...
А нас—манила так весна

І човен дідів легкокрилий...
Добро було тоді для нас.
Коли весна сніги поколе...
Далекий час, минулий часі
Ти вже не вернешся ніколи...
Далекий час, минулі дні...
О, любий наш старенький діду!
Ніколи вже я на човні
Разом з тобою не поїду...
Давно... давно... Вже двадцять літ,
Як я покинув пущу сиву,
Та не забув я верховіть,

Пісень задумані мотиви...

І от... прийшов той п'ятий рік...
Мабуть, така моя удача...
Його я згадувати звик.
Коли пожовклий лист побачу...
Поліська осінь.. Сірі дні...
Болото хвилями ридало.
А пуща слала сум і гнів,
І в груди била калаталом...
Шалений вітер хвилі гнав
І розсівав туман руками.
Один старий дідусь Ігнат
В човні гайсав що-дня з жаками.
Жаки—це дідів хліб і сіль...
Для діда-ж треба було їсти:
Забувши втому, голод, біль.
Возив панам він рибу в місто.
І якось раз одного дня,
Коли із міста дід приїхав,—
Палали очі від огня,
Д на обличчя впала втіха...
Такий веселий дід Ігнат,
В очах горить якась відвага:
—Капут вже скоро всім панам...

—Не віриш?—На, читай "бамагу".
Пішла "бамага", наче гук
По пущі ходить,—з хати в хату,
Аж поки в'рядникових рук
Прийшлося "бамазі" тій зазнати.
Спершу одного стражник вів
До пана в'рядника в покої,—
Розливсь рікою панський гнів
І дзвінко падали побої.
Нарешті все-таки узнав
Урядник правду про "бамагу"
...Старенький вже дідусь Ігнат...
В очах його горить відвага...
Сидить собі дідусь в човні
Разбм з кремнівкою й жаками.

Я хвилі ляскають по дні...
І парус шепнеться з вітрами...
Жаки для діда хліб і сіль.
Для діда-ж треба пити, їсти...
Забувши втому, голод, біль,
Возив панам він рибу в місто...
І раптом стражник:—Діду! Гей!
—Яну, збирайся скоріш до пана!.,
І лунко з дідових грудей:
—Нехай пожде... мені ще рано...
—Збирайся!—стражник крикнув знов.
Його рука взялась за "сміта",

Гребнула куля за човном
По хвилях, наче кінь копитом.
А їй у відповідь набій
З кремнівки вдарив у тумани...
І стражник впав к землі сирій...
І стражник вже повік не встане.
А потім військо... козаки...
Замість села—самі руїни...
О, дні мої! Мої рони!
Тоді свою я пущу кинув.

IV

Я тільки про клаптик Полісся,
Про тиху задуму гаїв,
Про шуми осінні узлісся,
Про злидні в житті чабанів...
Нехай у словах моїх жура.
Нехай мої думи сумні.
В очах поліщуцьких похмурих
Цвітуть невеселі огні.
Мотивів веселих не знають
У нас і тепер, і колись,
Бо з тихими шумами гаю
Вродилися ми і зрослись.
Мабуть, вже така моя вдача,
Чи може я змалку привик.
Як осінь туманами плаче—
Пригадую п'ятий я рік...

Пригадую осінь... узлісся...
І діда рибалку в човні,
Що там... в болотах... на Поліссі
Загинув за волю в борні...
В минуле я думами лину
І тоскно... і журно мені...
Вже пвадцять, як пуцу покинув!..

Вже двадцять, як я в чужині!.
Вже двадцять, як діда І гната
До бору чота повела,
Як постріл туман волохатий
Приніс на руїни села...
Я тільки про клаптик Полісся
Про тиху задуму гаїв...
Про шуми осінні узлісся,
Про злидні в житті чабанів...